

Рядінська Валерія Олександрівна,
доктор юридичних наук, професор, завідувач науково-дослідної
лабораторії ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0002-2210-5933

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОБОРОТУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ

У статті на підставі аналізу законодавства України та порівняння його із законодавством країн ЄС сформовані пропозиції щодо першочергових напрямів реформування вітчизняного законодавства у цій сфері. Зроблено висновок, що одним із напрямів реформування вітчизняного законодавства у сфері обороту віртуальних активів має стати розроблення правового регулювання відносно віртуальних активів, які не охоплюються вимогами Регламенту МіСА, але застосовуються в Україні.

Ключові слова: віртуальні активи, криптоактиви, криптовалюти, правове регулювання, нормативні акти, ринок криптоактивів, фінанси.

17 лютого 2022 року в Україні розглянуто і прийнято Верховною Радою Закон України «Про віртуальні активи № 2074-IX (далі – Закон № 2074-IX) [1]. 11 березня 2022 цей Закон підписано Головою Верховної Ради, а 15 березня 2022 року – Президентом України. Його прийняттю передувала значна робота – у Верховній Раді з 2017 року зареєструвалися законопроекти, спрямовані на врегулювання відносин у сфері обороту спочатку криптовалют, а потім віртуальних активів (внаслідок трансформації понятійного апарату у цій сфері) – «Про обіг криптовалют в Україні» від 6 жовтня 2017 року № 7183 [2], «Про стимулювання ринку криптовалют і їх похідних в Україні» від 10 жовтня 2017 року № 7183-1 [3], «Про токенизовані активи та криптоактиви» від 5 листопада 2020 № 2911-IX [4] тощо.

Проте чинності Закон № 2074-IX до сьогодні не набув. Відповідно до статті 1 розділу VI «Перехідні положення» цього нормативного акта, це відбудеться з дня набрання чинності Законом України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами, але не раніше дня опублікування цього Закону [1].

Розробка Закону, спрямованого на оподаткування доходів/прибутку, отриманого від операцій з віртуальними активами, здійснюється робочою групою, в яку входять представники Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства цифрової трансформації України та Національного банку України, його введення планують на післявоєнний період [5].

При цьому в українському суспільстві широко використовуються віртуальні активи, зокрема, такі їх види, як криптовалюти. Ще в 2021 році, згідно з Глобальним індексом прийняття криптовалют, щоденний їх оборот в Україні становив мільярд гривень,

за цим показником країна посідала четверте місце у світі [6]. Після повномасштабного вторгнення РФ на територію України в 2022 році наша країна активно приймає благодійну допомогу від криптосуспільства у віртуальних активах. За інформацією, яка надходить від різних пожертвувачів, Україні за 2022–2023 роки було надано благодійної допомоги у криптовалюти до 179 млн доларів [7]. На сучасному етапі в Україні жертви у криптовалютах приймають різноманітні криптоплатформи та благодійні фонди – «UNITED 24», «Криптовалютний фонд благодійних організацій України. Зупинимо війну. Ми бажаємо Миру», криптофонд Unchain Fund, Aid For Ukraine, благодійна ініціатива Save Ukrainian Culture, Фонд «Повернись живим», Фонд Сергія Притули, Aid For Ukraine тощо [8, с. 130–131]. Отже, виникла ситуація, коли операції з криптовалютами набувають значного поширення, але не підпадають під режим правового регулювання.

Крім цього, відносини у сфері обороту віртуальних активів розвиваються дуже швидко, внаслідок чого норми Закону № 2074-IX, ще не набувши чинності, вже застаріли (наприклад, у ньому використовується термін «віртуальні активи», в той час як у світовому суспільстві загальноживаним стало нове поняття «криптоактиви»), що обумовлює необхідність подальшої розробки правового регулювання у цій сфері.

Дослідженню правового регулювання у сфері обороту віртуальних активів в Україні присвячували свої роботи О. Кудь, М. Кучерявенко Є. Смичок [9, с. 143], Н. Патачиц, Н. Філатова-Білоус [10, с. 74–75], А. Овчаренко [11], В. Новицький, Я. Фица [12], А. Іванський [13], Б. Деревянко, О. Туркот [14, с. 56–60], В. Логойда [15, с. 102–152], В. Мандир, В. Мороз [16, с. 68–71], О. Левицький, С. Радинський, С. Радинська [17, с. 39–40], які у своїх дослідженнях або відштовхувались від зарубіжного досвіду правового регулювання у цій сфері, або вказували на доцільність його використання при формуванні вітчизняного законодавства, спрямованого на урегулювання відносин у цій сфері.

Але зарубіжний досвід правового регулювання обороту віртуальних активів дуже різноманітний. Формування державної політики у цій сфері в різних країнах різниться кардинально. Крім країн, які визнали доцільність такого регулювання і активно працюють над розробленням законодавства у цій сфері, є країни, які прийняли рішення про заборону обороту таких активів в межах власних юрисдикцій, або про заборону певних аспектів їх обороту, або ще працюють над розробленням власного правового регулювання із зазначеного питання.

З огляду на євроінтеграційні прагнення України, особливої актуальності для нашої країни набуває дослідження правового регулювання обороту криптоактивів у країнах ЄС, дослідженню цього і буде присвячена наша стаття, що дозволить сформулювати пропозиції щодо першочергових напрямів реформування вітчизняного законодавства у цій сфері.

Криптовалютний бум, який розпочався у 2008 році з появою біткойнів, не стихає й досі. Критичні висловлювання щодо спекулятивної сутності біткойну, які дозволяли собі на початку його поширення Р. Шиллер [18], Н. Рубіні [19], Дж. Тругмен [20], П. Буквар [21] та інші фінансисти, що вважали їх мильною бульбашкою, яка неминуче лусне, не виправдалися: біткойн, незважаючи на певні періоди значної волатильності,

демонструє стабільне зростання вартості, і на початок 2024 року його вартість перевищує 50 тис. доларів за одну «монету» біткойну.

Інші криптовалюти, створені на протоколах блокчейну, зазнали різної долі – одні виникли і через певний час припинили існування, завдавши збитків інвесторам, другі демонструють значне або поступове зростання вартості. Усім криптовалютам притаманна значна волатильність, але користувачі, прагнучи здійснення безконтрольних фінансових транзакцій або з метою інвестування (сподіваючись, що інша криптовалюта повторить блискавичний успіх біткойну) продовжують вкладати реальні гроші у їх придбання і готові нести відповідні ризики.

З 2012 року світові фінансові регулятори, фінансові регулятори окремих країн, державні та недержавні інституції стали системно попереджати суспільство про небезпечність подальшого неконтрольованого поширення криптовалют та необхідність взяття під контроль відносин у сфері їх обороту шляхом введення правового регулювання у цій сфері.

Перші спроби такого регулювання були зроблені у Німеччині (у 2013 році було внесено зміни до Закону про банки Німеччини, якими криптовалюти було визнано фінансовим інструментом [22]), у Швейцарії (у 2014 році відносини у сфері операцій з криптовалютами було охоплено нормами Закону про фінансові послуги (FinSA) [23]), у Канаді (у 2014 році Канадський центр аналізу фінансових операцій і звітів уніс низку змін до Правил про доходи від злочинної діяльності (відмивання грошей) та Положення про фінансування тероризму, в яких встановлював певні правові вимоги до учасників ринку криптовалют тощо). Проте різні підходи регуляторів окремих країн до врегулювання відносин у сфері обороту криптовалют не могли суттєво змінити ситуацію на цьому ринку, оскільки були обмежені юрисдикцією однієї країни, а транзакції з криптовалютами здійснюються в мережі Інтернет, де нема кордонів. Чимало країн взагалі обрали інший шлях – вони або забороняли оборот криптовалют, або обмежували його, або намагалися розробити правове регулювання у цій сфері, проте не досягли вагомих успіхів (до останніх відноситься й Україна).

У 2018 році Європейська Комісія (англ. European Commission) ініціювала створення гармонізованої правової бази для ринку криптоактивів у межах Європейського Союзу у відповідь на зростання ринку криптоактивів і необхідність захисту інвесторів та забезпечення фінансової стабільності, до розроблення якої долучилися Комітет з економічних і валютних справ (ECON) Європейського парламенту, Рада Європейського Союзу, Європейський центральний банк, Європейське управління з цінних паперів та ринків (ESMA), Європейське банківське управління (EBA), Європейське страхове і пенсійне управління (EIOPA), Національні регулятори та уряди держав-членів ЄС, а також громадські організації та експерти академічного та дослідницького середовища.

24 вересня 2020 року Європейською Комісією був офіційно представлений проєкт Регламенту (ЄС) 2023/1114 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 року про ринки криптоактивів, а також внесення змін до Регламентів (ЄС) № 1093/2010 та (ЄС) № 1095/2010 та Директив 2013/36/ЄС та (ЄС) 2019/1937 (англ. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in

crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937) (Регламент MiCA (Markets in Crypto-Assets) [24]. Процес розробки та узгодження Регламенту тривав кілька років, включаючи обговорення, консультації із зацікавленими сторонами та перегляди проєкту. Остаточне його прийняття Європейським парламентом відбулося 20 квітня 2023 року, а 16 травня 2023 року його затвердили Радою Європейського Союзу. Це завершило процес законодавчого затвердження і дозволило Регламенту набрати чинності.

Регламент MiCA є тим орієнтиром, спираючись на який Україна має формувати власне законодавство у сфері обороту віртуальних активів. Насамперед доцільно визначити, чи необхідно змінювати термінологічний апарат.

Сфера регулювання Регламенту MiCA спрямована на відносини у сфері обороту криптоактивів, при цьому у пункті 5 частини 1 статті 3 цього Регламенту зазначається, що «криптоактив» – це цифрове уявлення вартості або права, яке можна передавати та зберігати в електронному вигляді з використанням технології розподіленого реєстру або аналогічної технології [24].

У Законі України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX використовується інший термін – віртуальні активи, сутність якого визначається як «... нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі..., може посвідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав [1]. При цьому 10 серпня 2023 року Законом України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення цивільних прав» № 3320-IX, Цивільний кодекс України було доповнено статтею 179-1 «Поняття цифрової речі», відповідно до абзацу 2 частини 1 якої «цифровою річчю є віртуальні активи...» [25]. Крім цього, у пункті 13 статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX віртуальні активи визначаються як «...цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей» [26].

Отже, три різних закони України по-різному визначають сутність віртуальних активів – як нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, як цифрова річ і як цифрове вираження вартості, при цьому поняттю «криптоактиви», визначеному в Регламенті MiCA, відповідає визначення, закріплене у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX.

Таким чином, одним із напрямів реформування вітчизняного законодавства у сфері обороту віртуальних активів має стати зміна термінологічного апарату та узгодження його з нормами європейського законодавства.

Крім цього, Регламент MiCA визначає такі види криптоактивів: токен, прив'язаний до активу, токен електронних грошей; криптоактиви, крім: токенів, прив'язаних до активів та токенів електронних грошей; криптоактиви, які кваліфікуються як фінансові

інструменти, визначені в Директиві 2014/65/ЄС; криптоактиви, які кваліфікуються як депозити, визначені в Директиві 2014/49/ЄС Європейського Парламенту та Ради, включаючи структуровані депозити, визначені у Директиві 2014/65/ЄС; криптоактиви, які кваліфікуються як кошти, визначені у Директиві (ЄС) 2015/2366 Європейського парламенту та Ради; криптоактиви, які є унікальними та незамінними з іншими криптоактивами, включаючи цифрове мистецтво та предмети колекціонування [24].

У Законі України № 2074-IX визначаються такі види віртуальних активів: забезпечені віртуальні активи (що посвідчують майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав) (пункт 3 статті 1) та незабезпечені віртуальні активи (що не посвідчують жодних майнових або немайнових прав) (пункт 6 статті 1) [1]. Така класифікація, з огляду на положення Регламенту МіСА, є застарілою, отже, одним із напрямів реформування вітчизняного законодавства у сфері обороту віртуальних активів має стати зміна підходу до визначення і класифікації видів віртуальних активів.

У Регламенті МіСА встановлено єдині вимоги до публічної пропозиції та допуску до торгівлі на торговій платформі криптоактивів, відмінних від токенів, прив'язаних до активів, та токенів електронних грошей, а також вимоги до постачальників послуг криптоактивів. При цьому «криптовалюта» означає цифрове уявлення вартості або права, яке можна передавати та зберігати в електронному вигляді з використанням технології розподіленого реєстру або аналогічної технології, «токен, прив'язаний до активу» означає тип криптоактиву, який не є інструментом електронних грошей і призначений для підтримки стабільної вартості за рахунок прив'язки до іншої вартості або права або їх комбінації, включаючи одну або кілька офіційних валют, «токен електронних грошей» означає тип криптоактиву, призначеного для підтримки стабільної вартості за рахунок прив'язки до вартості однієї офіційної валюти (пункт 5 частини 1 статті 3 Регламенту). Також у нормах Регламенту закріплюються вимоги до прозорості та розкриття інформації про випуск, пропозицію громадськості та допуск до торгівлі криптоактивами на торговій платформі для криптоактивів («допуск до торгівлі»); вимоги до авторизації та нагляду за постачальниками послуг криптоактивів, емітентами токенів, прив'язаних до активів, та емітентами токенів електронних грошей, а також до їх роботи, організації та управління; вимоги до захисту власників криптоактивів під час випуску, пропозиції громадськості та допуску до торгівлі криптоактивами; вимоги щодо захисту клієнтів постачальників послуг криптоактивів; заходи щодо запобігання інсайдерським угодам, незаконному розкриттю інсайдерської інформації та маніпулювання ринком, пов'язаних з криптоактивами, з метою забезпечення цілісності ринків криптоактивів. Вони застосовуються до фізичних та юридичних осіб та певних інших підприємств, що займаються випуском, пропозицією громадськості та допуском до торгівлі криптоактивами або які надають послуги, пов'язані з криптоактивами, у Союзі. Вимоги до прозорості та розкриття інформації про випуск, пропозицію громадськості: оференти або особи, які бажають отримати допуск до торгівлі, повинні скласти, повідомити свій компетентний орган та опублікувати інформаційний документ, що містить обов'язкову інформацію, що підлягає розкриттю («офіційний документ щодо криптоактивів»). Офіційний документ щодо криптоактивів повинен містити загальну інформацію про

емітента, оферента або особу, яка бажає отримати допуск до торгівлі, про проєкт, який буде реалізований із залученням капіталу, про публічну пропозицію криптоактивів або про їх допуск до торгівлі, про права та обов'язки, пов'язані з криптоактивами, про базу технологію, що використовується для таких криптоактивів, та про пов'язані ризики (пункт (24) Вступної частини Регламенту). Вимоги допуску до торгівлі криптоактивами на торговій платформі для криптоактивів («допуск до торгівлі»): 1) оференти або особи, які бажають отримати допуск до торгівлі криптоактивами, мають бути юридичними особами (пункт (23) Вступної частини Регламенту); 2) оференти та особи, які бажають отримати допуск до торгівлі криптоактивами, крім токенів, прив'язаних до активів, або токенів електронних грошей, повинні до будь-якої публічної пропозиції криптоактивів у Союзі або до того, як ці криптоактиви допущені до торгівлі повідомити про свої офіційні документи щодо криптоактивів та, на запит компетентного органу, про свої маркетингові комунікації до компетентного органу Держави-члена, в якій вони мають свій зареєстрований офіс або, якщо у них немає зареєстрованого офісу в Союзі, Держави-члена, де вони мають відділення (особами (пункти (31), (35) Вступної частини Регламенту) [24].

Отже, до напрямів реформування вітчизняного законодавства у сфері обороту віртуальних активів відноситься закріплення вимог до публічної пропозиції та допуску до торгівлі на торговій платформі віртуальних активів, відмінних від токенів, прив'язаних до активів, та токенів електронних грошей, а також вимог до постачальників послуг віртуальних активів, вимог до прозорості та розкриття інформації про випуск, пропозицію громадськості та допуск до торгівлі віртуальними активами на торговій платформі для таких активів («допуск до торгівлі»); вимог до авторизації та нагляду за постачальниками послуг віртуальних активів, емітентами токенів, прив'язаних до активів, та емітентами токенів електронних грошей, а також до їх роботи, організації та управління; вимог до захисту власників віртуальних активів під час випуску, пропозиції громадськості та допуску до торгівлі такими активами; вимог щодо захисту клієнтів постачальників послуг віртуальних активів; заходів щодо запобігання інсайдерським угодам, незаконному розкриттю інсайдерської інформації та маніпулювання ринком, пов'язаних з віртуальних активів.

Регламент МіСА не застосовується до криптоактивів, які є унікальними та незамінними з іншими криптоактивами (NFT), а також криптоактивів, які кваліфікуються як фінансові інструменти, депозити, включаючи структуровані депозити, кошти, за винятком випадків, коли вони кваліфікуються як токени електронних грошей, сек'юритизаційні позиції в контексті сек'юритизації, визначені в пункті (1) статті 2 Регламенту (ЄС) 2017/2402, продукти страхування, що стосуються та не належать до страхування життя, які підпадають під класи страхування, перелічені у Додатках I та II до Директиви 2009/138/ЄС Європейського парламенту та Ради, або договори перестраховування та ретроцесії, згадані в цій Директиві. Пенсійні продукти, основною метою яких, відповідно до національного законодавства, визнається надання інвестору доходу після виходу на пенсію та надання інвестору права на певні пільги, офіційно визнані професійні пенсійні програми в межах Директиви (ЄС) 2016/2341 Європейського Парламенту та Ради

або Директиви 2009/138/ЄС, індивідуальні пенсійні продукти, для яких, відповідно до національного законодавства, потрібен фінансовий внесок від роботодавця. Коли роботодавець чи працівник не має вибору щодо пенсійного продукту або постачальника, є загальноєвропейський персональний пенсійний продукт, визначений у пункті (2) статті 2 Регламенту (ЄС) 2019/1238 Європейського Парламенту та Ради, програми соціального забезпечення, на які поширюються Регламенти (ЄС) № 883/2004 та (ЄС) № 987/2009 Європейського Парламенту та Ради (частина 2 статті 2 Регламенту) [24].

Отже, одним із напрямів реформування вітчизняного законодавства у сфері обороту віртуальних активів має стати розроблення правового регулювання відносно віртуальних активів, які не охоплюються вимогами Регламенту МіСА, але застосовуються в Україні.

Підсумовуючи зазначене, констатуємо, що до напрямів реформування вітчизняного законодавства у сфері обороту віртуальних активів можна віднести:

- зміну термінологічного апарату та узгодження його з Регламентом МіСА (застосування поняття «криптоактиви» замість «віртуальні активи, узгодження національного законодавства (норм Закону України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX, Цивільного кодексу України та Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX) в частині визначення цього поняття);

- зміну підходу до видів та класифікації віртуальних активів;

- закріплення вимог до публічної пропозиції та допуску до торгівлі на торговій платформі віртуальних активів, відмінних від токенів, прив'язаних до активів, та токенів електронних грошей, а також вимог до постачальників послуг віртуальних активів, вимог до прозорості та розкриття інформації про випуск, пропозицію громадськості та допуск до торгівлі віртуальними активами на торговій платформі для таких активів («допуск до торгівлі»); вимог до авторизації та нагляду за постачальниками послуг віртуальних активів, емітентами токенів, прив'язаних до активів, та емітентами токенів електронних грошей, а також до їх роботи, організації та управління; вимог до захисту власників віртуальних активів під час випуску, пропозиції громадськості та допуску до торгівлі такими активами; вимог щодо захисту клієнтів постачальників послуг віртуальних активів; заходів щодо запобігання інсайдерським угодам, незаконному розкриттю інсайдерської інформації та маніпулювання ринком, пов'язаним із віртуальними активами;

- розроблення правового регулювання обороту віртуальних активів, які є унікальними та незамінними з іншими віртуальними активами (NFT), а також віртуальних активів, які кваліфікуються як фінансові інструменти, депозити, включаючи структуровані депозити, кошти, за винятком випадків, коли вони кваліфікуються як токени електронних грошей, сек'юритизаційні позиції в контексті сек'юритизації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-IX#Text> (дата звернення: 21.11.2023).
2. Про обіг криптовалюти в Україні: проект Закону України від 6 жовтня 2017 року № 7183. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684 (дата звернення: 21.11.2023).
3. Про стимулювання ринку криптовалют і їх похідних в Україні: проект Закону України від 10 жовтня 2017 року № 7183-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710 (дата звернення: 21.11.2023).
4. Про токенизовані активи та криптоактиви: проект Закону, зареєстрованого від 05.11.2020 № 4328. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70353 (дата звернення: 21.11.2023).
5. В Україні можуть ввести податок на криптовалюту після війни: деталі. URL: <https://kyiv24.news/news/v-ukrayini-mozhut-vvesty-podatok-na-kryptovalyutu-pislya-vijny-detali> (дата звернення: 21.11.2023).
6. The 2021 Global Crypto Adoption Index: Worldwide Adoption Jumps Over 880% With P2P Platforms Driving Cryptocurrency Usage in Emerging Markets. URL: <https://blog.chainalysis.com/reports/2021-global-crypto-adoption-index> (дата звернення: 21.11.2023).
7. Криптовалюта для волонтерів. Як українці зібрали \$179 млн в крипті й хто задонатив найбільше. URL: <https://ain.ua/2022/10/26/kryptovalyuta-dlya-volonteriv/> (дата звернення: 21.11.2023).
8. Рядінська В.О. Правові проблеми надання та отримання благодійної допомоги Україні в криптовалютах. *Наука і правоохорона*. 2023. № 2. С. 130–139.
9. Кудь О.О., Кучерявенко М.П., Смичок Є.М. Цифрові активи та їх правове регулювання у світі розвитку технології блокчейн: монографія. Харків: Право, 2019. 216 с.
10. Патачиц Н., Філатова-Білоус Н. Перспективи визначення правового режиму криптовалют у вітчизняному цивільному законодавстві з урахуванням досвіду зарубіжних країн. *Форум права*. 2021. № 2. С. 62–78. URL: https://forumprava.pp.ua/files/062-077-2021-2-FP-Patachyts,Filatova-Bilous_9.pdf (дата звернення: 21.11.2023).
11. Овчаренко А.С. Правове регулювання віртуальних активів та криптовалют в Україні: сучасний стан та перспективи. URL: http://lsej.org.ua/4_2020/49.pdf (дата звернення: 21.11.2023).
12. Новицький В., Фица Я. Становлення та розвиток правового регулювання обігу віртуальних активів. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/249302-Текст%20статті-572060-1-10-20211225%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/249302-Текст%20статті-572060-1-10-20211225%20(2).pdf) (дата звернення: 21.11.2023).
13. Іванський А.Й. Фінансово-правові аспекти кваліфікації віртуальних активів в Україні у порівнянні з досвідом Європейського Союзу та інших зарубіжних країн. *Право і суспільство*. 2024. № 1. Т. 2. С. 163–169.
14. Деревянко Б., Туркот О. Правове регулювання відносин із криптовалютою в Україні: досвід ЄС. *Підприємництво, господарство і право*. 2022. № 3. С. 56–61.
15. Логойда В.М. Криптовалюти як об'єкт цивільних прав: порівняльно-правовий аналіз. дис.... д-ра філософ. в галузі права. Ужгород. 2022. 287 с.
16. Мандир В.О., Мороз В.П. Законодавче регулювання обігу криптовалют в Україні, проблеми та перспективи їх розвитку. *Науковий вісник НДТУ України*. 2019. № 4. С. 67–71.
17. Левицький В., Радинський С., Радинська С. Нормативно-правове регулювання ринку криптовалют та діяльності криптобірж в Україні. *Інноваційна економіка*. 2023. № 2. С. 38–44. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/43010/1/СТАТТЯ_КРИПТОБІРЖЛ.pdf (дата звернення: 21.11.2023).
18. Shiller, Robert In Search of a Stable Electronic Currency. *New York Times*. (March 1, 2014). URL: https://www.nytimes.com/2014/03/02/business/in-search-of-a-stable-electronic-currency.html?_r= (дата звернення: 21.11.2023).

19. Roubini, Nouriel. (2015, Jan. 28). Independence Movements: Europes Paradox. EconoMonitor. economonitor.com. URL: <http://www.economonitor.com/nouriel/2015/01/28/independence-movements-europes-paradox/> (дата звернення: 21.11.2023).

20. Ott Ummelas and Milda Seputyte (Jan. 31, 2014). Bitcoin ‘Ponzi’ Concern Sparks Warning From Estonia Bank. bloomberg.com (Bloomberg). URL: <https://nypost.com/2014/02/15/welcome-to-21st-century-ponzi-scheme-bitcoin/> (дата звернення: 21.11.2023).

21. На Волл-стріт біткоїну передрікають обвал на 90%. Чому. URL: https://espreso.tv/news/2018/01/24/na_voll_strit_bitkoynu_peredrikayut_obval_na_90_chomu (дата звернення: 21.11.2023).

22. Gesetz über das Kreditwesen (Kreditwesengesetz – KWG). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/kredwgb/BJNR008810961.html>. (дата звернення: 10.01.2020).

23. Loi fédérale de la Confédération suisse sur les services financiers (LSFin) du 15 juin 2018 (Etat le 1er janvier 2020). URL: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20152661/index.html> (дата звернення: 21.11.2023).

24. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj> (дата звернення: 21.11.2023).

25. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення цивільних прав: Закон України від 10 серпня 2023 року № 3320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#Text> (дата звернення: 21.11.2023).

26. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 21.11.2023).

REFERENCES

1. Pro virtualni aktyvy. “On virtual assets”: Law of Ukraine dated February 17, 2022 No. 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-IX#Text> (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

2. Pro obih kryptovaliuty v Ukraini. “On the circulation of cryptocurrency in Ukraine”: draft Law of Ukraine dated October 6, 2017 No. 7183. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684 (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

3. Pro stymuliuvannia rynku kryptovaliut i yikh pokhidnykh v Ukraini. “On stimulating the market of cryptocurrencies and their derivatives in Ukraine”: draft Law of Ukraine dated October 10, 2017 No. 7183-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710 (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

4. Pro tokenizovani aktyvy ta kryptoaktyvy. “On tokenized assets and crypto-assets”: draft Law No. 4328, registered as of November 5, 2020. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70353 (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

5. V Ukraini mozhut vvesty podatok na kryptovaliutu pislia viiny: detali. “Ukraine may introduce a tax on cryptocurrency after the war: details”. URL: <https://kyiv24.news/news/v-ukrayini-mozhut-vesty-podatok-na-kryptovalyutu-pislya-vijny-detali> (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

6. The 2021 Global Crypto Adoption Index: Worldwide Adoption Jumps Over 880% with P2P Platforms driving Cryptocurrency Usage in Emerging Markets. URL: <https://blog.chainalysis.com/reports/2021-global-crypto-adoption-index> (Date of Application: 21.11.2023) [in English].

7. Kryptovaliuta dlia volonteriv. Yak ukraintsi zibraly \$179 mln v krypti i kto zadonatyv naibilshe. “Cryptocurrency for volunteers. How Ukrainians collected \$179 million in crypto and

who donated the most”. URL: <https://ain.ua/2022/10/26/kryptovalyuta-dlya-volonteriv/> (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

8. *Riadinska, V.O.* (2023). Pravovi problemy nadannia ta otrymannia blahodiinoi dopomohy Ukraini v kryptovaliutakh. “Legal problems of providing and receiving charitable aid to Ukraine in cryptocurrencies”. *Nauka i Pravoohorona*. No. 2. P. 130–139 [in Ukrainian].

9. *Kud, O.O., Kucheriavenk, M.P. and Smychok, YE.M.* (2019). Tsyfrovi aktyvy ta yikh pravove rehulivannia u sviti rozvytku tekhnolohii blokchein. “Digital assets and their legal regulation in the world of blockchain technology development”: a monograph. Kharkiv: Pravo. 216 p. [in Ukrainian].

10. *Patachys, N., Filatova-Bilous, N.* (2021). Perpektyvy vyznachennia pravovoho rezhymu kryptovaliuty u vitchyznianomu tsyvilnomu zakonodavstvi z urakhuvanniam dosvidu zarubizhnykh krain. “Prospects for determining the legal regime of cryptocurrency in domestic civil legislation, taking into account the experience of foreign countries”. *Forum Prava*. No. 2. P. 62–78. URL: https://forumprava.pp.ua/files/062-077-2021-2-FP-Patachys,Filatova-Bilous_9.pdf (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

11. *Ovcharenko, A.S.* Pravove rehulivannia virtualnykh aktyviv ta kryptovaliut v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy. “Legal regulation of virtual assets and cryptocurrencies in Ukraine: current state and prospects”. URL: http://lsej.org.ua/4_2020/49.pdf (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

12. *Novytskyi, V., Fytsa, YA.* Stanovlennia ta rozvytok pravovoho rehulivannia obihu virtualnykh aktyviv. “Establishment and development of legal regulation of the circulation of virtual assets”. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/249302-Текст%20статті-572060-1-10-20211225%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/249302-Текст%20статті-572060-1-10-20211225%20(2).pdf) (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

13. *Ivanskyi, A.Y.* (2024). Finansovo-pravovi aspekty kvalifikatsii virtualnykh aktyviv v Ukraini u porivniani z dosvidom Yevropeskoho Soiuzu ta inshykh zarubizhnykh krain. “Financial and legal aspects of the qualification of virtual assets in Ukraine in comparison with the experience of the European Union and other foreign countries”. *Law and Society*. No. 1. Vol. 2. P. 163–169 [in Ukrainian].

14. *Derevianko, B., Turkot, O.* (2022). Pravove rehulivannia vidnosyn iz kryptovaliutoiu v Ukraini: dosvid YES. “Legal regulation of relations with cryptocurrency in Ukraine: EU experience”. *Entrepreneurship, Economy and Law*. No. 3. P. 56–61 [in Ukrainian].

15. *Lohoida, V.M.* (2022). Kryptovaliuty yak obiekt tsyvilnykh prav: porivnialno-pravovyi analiz. “Cryptocurrencies as an object of civil rights: a comparative legal analysis”: Doctor’s of Philosophy (Law) thesis. Uzhhorod. 287 p. [in Ukrainian].

16. *Mandyry, V.O., Moroz, V.P.* (2019). Zakonodavche rehulivannia obihu kryptovaliut v Ukraini, problemy ta perspektyvy yikh rozvytku. “Legislative regulation of circulation of cryptocurrencies in Ukraine, problems and prospects for their development”. *Scientific Bulletin of UNFU*. No. 4. P. 67–71 [in Ukrainian].

17. *Levytskyi, V., Radynskyi, S. and Radinska, S.* (2023). “Normative and legal regulation of the cryptocurrency market and activity of crypto exchanges in Ukraine”. *Innovative Economy*. No. 2. P. 38–44. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/43010/1/СТАТТЯ_КРИПТОБІРЖІ.pdf (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

18. *Shiller, Robert* (2014, March 1). In Search of a Stable Electronic Currency. *New York Times*. URL: https://www.nytimes.com/2014/03/02/business/in-search-of-a-stable-electronic-currency.html?_r= (Date of Application: 21.11.2023) [in English].

19. *Roubini, Nouriel.* (2015, Jan. 28). Independence Movements: Europes Paradox. *economonitor.com.* (EconoMonitor). URL: <http://www.economonitor.com/nouriel/2015/01/28/independence-movements-europes-paradox/> (Date of Application: 21.11.2023) [in English].

20. *Ott, Ummelas and Milda, Seputyte* (2014, Jan 31). Bitcoin ‘Ponzi’ concern sparks warning from Estonia bank. *bloomberg.com* (Bloomberg). URL: <https://nypost.com/2014/02/15/welcome-to-21st-century-ponzi-scheme-bitcoin> (Date of Application: 21.11.2023) [in English].

21. Na Voll-strit bitkoinu peredrikaiut obval na 90%. Chomu. “Wall Street predicts a 90% fall in Bitcoin. Why”. URL: https://espresso.tv/news/2018/01/24/na_voll_strit_bitkoinu_peredrikayut_obval_na_90_chomu (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

22. Gesetz über das Kreditwesen (Kreditwesengesetz – KWG). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/kredwg/BJNR008810961.html>. (Date of Application: 10.01.2020) [in German].

23. Loi fédérale de la Confédération suisse sur les services financiers (LSFin) du 15 juin 2018 (Etat le 1er janvier 2020). URL: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20152661/index.html> (Date of Application: 21.11.2023) [in French].

24. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No. 1093/2010 and (EU) No. 1095/2010, Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj> (Date of Application: 21.11.2023) [in English].

25. Pro vnesennia zmin do Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy shchodo rozshyrennia tsyvilnykh prav. “On amendments to the Civil Code of Ukraine regarding the expansion of civil rights”: Law of Ukraine dated August 10, 2023 No. 3320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#Text> (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

26. Pro zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvannyu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia. “On the prevention and countermeasures against the legalization (laundering) of criminal proceeds, the financing of terrorism, and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction”: Law of Ukraine dated December 6, 2019 No. 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (Date of Application: 21.11.2023) [in Ukrainian].

UDC 347.73:336.764.1

Riadinska Valeriia,

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Chief of the Research Laboratory,
State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-2210-5933

DIRECTIONS OF REFORMING LEGAL REGULATION IN THE SPHERE OF VIRTUAL ASSETS TURNOVER IN UKRAINE

In the article, based on the analysis of Ukrainian legislation and its comparison with the legislation of EU countries at the supranational level (Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of May 31, 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No. 1093/2010 and (EU) No. 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937 (MiCA Regulation)), proposals have been formulated regarding the priority areas for reforming domestic legislation in this field. The following directions include: exploring the potential for revising terminology (such as transitioning from the term “virtual assets” to “cryptoassets”), considering ways to harmonize national legislation (e.g., aligning the provisions of the Law of Ukraine “On Virtual Assets” No. 2074-IX dated February 17, 2022, the Civil Code of Ukraine with those of the Law of Ukraine “On Prevention and Counteraction to Legalization (Laundering) of Proceeds of Crime, Terrorist Financing and Financing of Proliferation of Weapons of Mass Destruction” No. 361-IX dated December 6,

© Riadinska Valeriia, 2024

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2024.1\(63\).10](https://doi.org/10.36486/np.2024.1(63).10)

Issue 1(63) 2024

<https://naukaipravookhorona.com/>

2019). In terms of defining this concept, it would be beneficial to consider the Law of Ukraine “On Prevention and Counteraction to Legalization (Laundering) of Criminal Proceeds, Financing of Terrorism and Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction” No. 361-IX dated December 6, 2019; changing the approach to the types and classification of virtual assets; setting out requirements for the public offering and admission to trading on the trading platform of virtual assets other than asset-referenced tokens and electronic money tokens, as well as requirements for virtual asset service providers, requirements for transparency and disclosure of information on the issuance, public offering, and admission to trading of virtual assets on the trading platform for such assets (“admission to trading”); requirements for authorization and supervision of virtual asset service providers, issuers of asset-referenced tokens, and issuers of electronic money tokens, as well as their operation, organization, and management; requirements for protecting virtual asset holders during the issuance, public offering, and admission to trading of such assets; requirements for protecting customers of virtual asset service providers; measures designed to prevent insider trading, unlawful disclosure of insider information, and market manipulation related to virtual assets; developing legal regulation for the circulation of virtual assets that are unique and non-interchangeable with other virtual assets (NFTs), as well as virtual assets classified as financial instruments, deposits, including structured deposits, funds, except when they are classified as electronic money tokens and securitization positions in the context of securitization.

Keywords: virtual assets, crypto assets, cryptocurrencies, legal regulation, regulations, crypto assets market, finances.

Отримано 03.04.2024